

CHUN HAN WONG

**EENMANS
PARTIJ**

Xi Jinping en de toekomst
van China als wereldmacht

Vertaald door Jan van den Berg,
Dieuwke van der Veen en
Marieke van Muijden

Bericht van de auteur

Dit boek is gebaseerd op mijn eigen reportages als correspondent in China voor *The Wall Street Journal* vanaf 2014. Ik heb vijf jaar in Beijing gewerkt, voordat ik in 2019 naar Hongkong verhuisde, toen de Chinese regering weigerde mijn persaccreditatie te verlengen en me dwong om het vasteland te verlaten.

De Communistische Partij en haar ondoorgrondelijke bureaucratie staan erom bekend dat je er moeilijk in kunt doordringen. Zelfs bevoorrechte insiders kunnen moeite hebben om verder te kijken dan hun eigen terrein binnen een gesloten leninistisch systeem. Verslag doen van de Chinese politiek wordt ook moeilijker naarmate je verder weg zit van de zetel van de nationale macht, omdat het moeilijker wordt om mensen in levenden lijve te spreken, wat de beste manier is om tot openhartige gesprekken te komen en om de tastbare verschuivingen in het politieke klimaat en de publieke stemming te ervaren. Voor het schrijven van dit boek waren vindingrijkheid en nederigheid dus een vereiste, waarbij ik gebruikmaakte van contacten en onderzoekstechnieken die ik gedurende mijn vijf jaar op het vasteland van China had gecultiveerd. Het zal te begrijpen zijn dat elke poging om het interne functioneren van de partij te onderzoeken slechts gedeeltelijke aspecten van een complex plaatje kan opleveren.

Sinds Xi Jinping de opperste leider van China is geworden, heeft hij maar zelden een-op-eeninterviews gegeven of vragen van buitenlandse journalisten beantwoord. Toch kan een gedetailleerde beschrijving van Xi's leven, invloeden, ideeën en beleid worden geconstrueerd op basis van een groot scala aan primaire en secundaire bronnen. Het materiaal dat ik heb geraadpleegd omvat Xi's geschriften, openbare toespraken, interne opmerkingen, interviews uit zijn vroegere carrière en geautoriseerde biografieën en memoires van mensen die hem hebben gekend, inclusief zijn vader en oom van moederskant. Ik heb ook gekeken naar partij- en overheidsdocumenten, officiële geschiedenissen, memoires, archiefdossiers, reportages uit de staatsmedia en academische literatuur die in China en elders is gepubliceerd. Ondanks het beoordelingsvermogen dat verslag-

gevers en onderzoekers moeten inzetten als ze kijken naar openbaar materiaal dat vaak voor propagandadoeleinden is opgesteld, is er veel kennis die kan worden gedestilleerd uit een nauwkeurig onderzoek naar wat Xi en de partij zeggen, zowel open als impliciet, onder elkaar en tegen de 1,4 miljard mensen over wie ze regeren.

14 Ik heb ook informatie gebruikt die ik heb gepeurd uit gesprekken met partijinsiders, functionarissen, diplomaten, academici, advocaten, zakenlui en gewone mensen die ik in China heb ontmoet. Velen van hen mogen bij naam worden genoemd, hoewel nog veel meer mensen liever anoniem bleven, gezien de gevoeligheden van spreken over politieke aangelegenheden. Waar bronnen niet precies geïdentificeerd kunnen worden, geef ik details in de context, hetzij in de tekst, hetzij in de eindnoten, om lezers te helpen begrijpen waar de informatie vandaan is gekomen en de betrouwbaarheid ervan te bepalen.

Inleiding

Macht voor de partij

‘De partij, de regering, het leger, de samenleving, het onderwijs; noord, zuid, oost, west, midden: de partij leidt alles.’

Xi Jinping

15

Een paar weken nadat Xi Jinping secretaris-generaal van de Communistische Partij van China was geworden, liet hij honderden hoge functionarissen naar een elitaire politieke school in het noordwesten van Beijing komen, een groep strenge gebouwen verfraaid door brede gazons en een door wilgen omzoomd meer, in de buurt van de oude keizerlijke tuinen waar keizers uit de Qing-dynastie ooit woonden. Daar zette Xi begin januari 2013, te midden van gele en bruine winterse tinten, zijn prioriteiten als de nieuwe leider van China uiteen.

Zijn toespraak was somber. Hij riep het verval van het IJzeren Gordijn van meer dan twee decennia geleden in herinnering en waarschuwde dat communistisch China hetzelfde lot zou kunnen ondergaan. ‘Waarom is de Sovjet-Unie uit elkaar gevallen? Waarom stortte de Communistische Partij van de Sovjet-Unie in? Een belangrijke reden daarvoor was dat hun idealen en overtuigingen zwalkten,’ zei Xi tegen de functionarissen in de Centrale Partijschool.¹ ‘Hun ideologie werd warrig, partijgroeperingen op elk niveau werden feitelijk ineffectief en zelfs het leger stond niet meer onder leiding van de partij. Uiteindelijk raakte de enorme Communistische Partij van de Sovjet-Unie verstrooid als vogels en dieren en viel de kolosale socialistische Sovjet-Unie in duigen. Dat is een waarschuwing uit het verleden!’

In die tijd waren er weinig signalen die wezen op een aanstaande instorting van de Volksrepubliek, toen al de op één na grootste economie ter wereld en een supermacht in wording. Het door de partij omarmen van pragmatische politiek en op de markt gerichte hervormingen van meer dan drie decennia eerder hadden China weggesleurd van het rampzalige radicalisme dat het dictatorschap van Mao Zedong ontsierde en daardoor

een betrekkelijke stabiliteit en ongekende welvaart gebracht. Spectaculaire Olympische Spelen in Beijing en de implosie van het financiële stelsel in het Westen in 2008 borgden de opkomst van China en rechtvaardigden, in de ogen van veel Chinezen, het vaak belasterde model van autoritair kapitalisme van het land. Bittere herinneringen aan 1989, toen massaprotesten in Beijing en andere steden de partij opschudden, waren vervaagd in het publieke bewustzijn. China's draai, van socialistisch dogma naar kapitalisme en van dictatuur tot collectief bestuur, leek niet aan twijfel onderhevig. Xi zelf had, kort nadat hij aan de macht was gekomen, verklaard dat de 'Chinese droom' van het herstel van nationale glorie nabij was. 'We hebben meer zelfvertrouwen en zijn beter in staat om dat te bereiken dan op enig ander moment in de geschiedenis,' zei hij.

Onder die schijnbare stabiliteit zaten echter woelige onderstromen verborgen. De economische groei werd trager toen de excessen van door schulden aangedreven groei hun tol eisten. De inkomensongelijkheid nam toe, de corruptie groeide, de vervuiling verergerde en sociale onrust werd veel sterker. Etnische spanningen in de onrustige grensgebieden van Tibet en Xinjiang laaiden op tot dodelijke rellen. Intellectuelen klaagden publiekelijk dat China door de snelle verrijking was losgeslagen van zijn spirituele ankers. Terwijl een samenleving uiteenvalt in op zichzelf gerichte individuen 'zullen allerlei banden en verbindingen tussen personen verloren gaan', waarschuwde de Chinese professor in de filosofie Tian Yipeng in 2012. 'Egoïstisch solipsisme zal in de hele samenleving in de mode zijn, waardoor sociale structuren oplossen en de samenleving in de richting van gevaarlijke wanorde wordt geduwd.'²

De Communistische Partij zelf worstelde met intern geharrewar. Ideologische kloven scheidden de heersende elite. Voorstanders van een sterkere controle door de staat streden om invloed met degenen die voor de private sector, het maatschappelijk middenveld en het recht pleitten. Schimmige gevechten om promoties en invloed kwamen naar buiten in de maanden voor het partijcongres in 2012, waar Xi de macht zou grijpen. De partij zuiverde een ambitieuze regionale leider, Bo Xilai, die een aanhanger was van een maoïstische heropleving en een door de staat geleide economische ontwikkeling. Dat gebeurde enkele weken nadat zijn voormalige politiechef naar een Amerikaans consulaat was gevlucht en de vrouw van Bo ervan had beschuldigd dat ze een Britse zakenman had vermoord. De zoon van een topadjutant van de zittende leider was na een botsing in een brandende Ferrari om het leven gekomen, wat de partij in verlegenheid had gebracht en de val van zijn vader had bespoedigd. Xi zelf was twee weken mysterieus afwezig terwijl het partijcongres naderde,

waardoor er afspraken met buitenlandse functionarissen moesten worden afgezegd en er speculaties ontstonden over zijn gezondheid.

Xi kwam er ongeschonden uit tevoorschijn en nam zijn plaats aan de top van de uit zeven personen bestaande nieuwe leiding van de partij in. Toen de orde schijnbaar hersteld was, gaf hij toe dat het voortaan anders moest. 'Onze partij heeft te maken met vele ernstige uitdagingen en er zijn ook veel dringende problemen binnen de partij die moeten worden opgelost,' zei Xi in zijn eerste openbare opmerkingen als secretaris-generaal. Hij beschreef een partij die aan elkaar hing van smeergeld, geen contact had met gewone mensen en werd verlamd door bureaucratie. De breed uitgewaaierde geleerden, die in die tijd uit meer dan 85 miljoen mensen bestonden, waren gezwollen door op carrière beluste, corrupte en luie functionarissen die naar sinecures zochten en hun plicht verzaakten.

17

Het afglijden van de partij in de richting van dit morele moeras was begonnen na Mao's dood in 1976. Na een kort interregnum werd Deng Xiaoping de opperste leider en probeerde hij de partij in te enten tegen de gevaren van de leiding door één man. Hogere leiders deelden macht, stimuleerden bijtijds pensionering en maakten plannen voor een ordelijke opvolging. Hoewel Deng zelf de politiek domineerde tot zijn dood in 1997, probeerden hij en zijn aanhangers de regering te professionaliseren door bekwame kaderleden sneller op te laten stomen door de hiërarchie. Ze voerden hervormingen door ten gunste van de markt die het economische wonder van China aandreven en zo'n drie decennia met pijlsnelle groei teweegbrachten. Miljoenen Chinezen op het platteland haastten zich naar de steden om te gaan werken in fabrieken die snel groeiden. Privébedrijven floreerden en de levensstandaard verbeterde enorm. Honderden miljoenen traden toe tot de snelgroeïende middenklasse in het land. Nadat China zich in 2001 bij de Wereldhandelsorganisatie had aangesloten, stroomden buitenlandse investeringen het land in, terwijl exporten de hele wereld over gingen.

Ondertussen schudde de partij haar revolutionaire vuur van zich af en ontwikkelde een meedogenloos pragmatisme. Deng bevorderde zijn eigen soort doordruppeleconomie en zei dat de regering moest toestaan dat 'sommige mensen en sommige regio's eerst rijk worden' om ontwikkeling aan te drijven. Zijn gebruik van het spreekwoord 'ongeacht of een kat geel of zwart is, is hij een goede kat als hij muizen kan vangen' uit zijn geboorteprovincie Sichuan bracht de gevierde 'katanalogie' in het publieke bewustzijn. Die vatte de 'dat kunnen we doen'-houding samen die 'het hervormingstijdperk' begeesterde. Plaatselijke autoriteiten hadden het gevoel dat ze met nieuwe ideeën mochten experimenteren en functionaris-

sen werden beoordeeld op hun vermogen om voor groei en stabiliteit te zorgen in plaats van op hun ideologische correctheid.

18 De partij vierde haar totalitaire teugels en de ooit alomane staatssector deed een stap terug, zodat gewone Chinezen meer autonomie over hun eigen leven kregen. Mensen konden meestal hun materiële ambities verwezenlijken zolang ze het gezag van de partij niet aantastten. Autoriteiten werden toleranter jegens intellectuele diversiteit, terwijl onafhankelijk denken en journalistiek konden gedijen door de opkomst van commerciële nieuwsaanbieders en sociale media. De partij verwaterde haar socialistische idealen en verwelkomde ondernemers in haar rangen aan het begin van de eenentwintigste eeuw, waarbij de gapende welvaarts kloof als een noodzakelijk kwaad werd verdedigd. Functionarissen discussieerden er zelfs over of ze het woord 'communistisch' uit de naam van hun partij moesten halen. Mao's meest alomtegenwoordige motto 'het volk dienen' werd zo hol dat de Chinese schrijver Yan Lianke het als titel van zijn satirische roman uit 2005 gebruikte, waarin een onwettige verhouding tussen de vrouw van een militaire commandant en een boerensoldaat wordt beschreven.³

Na verloop van tijd werd het ideologische verval zo zorgelijk dat sommige mensen binnen de partij een ramp voelden aankomen. Een jaar voordat Xi de macht greep, verzamelden tientallen 'roden van de tweede generatie', zoals zij zichzelf noemden, in het centrale zakendistrict van Beijing voor een ongewone vergadering. Het was een 'who's who' van communistische adel, inclusief nakomelingen van partijiconen, ministers en generaals en zelfs een halfzus van Xi. Officieel was het een seminar ter gelegenheid van de vijfendertigste verjaardag van de arrestatie van de 'Bende van Vier', een radicale groepering die werd geleid door Mao's vrouw, vanwege het aanwakkeren van de bloedige excessen tijdens de Culturele Revolutie van 1966 tot 1976. Zoals bij veel politieke bijeenkomsten in China was het discussiëren over het verleden echter een smoes om kritiek te uiten op het heden. Lu De, wiens vader minister van Propaganda onder Mao was geweest, betreurde het verlies van idealen en correctheid bij functionarissen, die volgens hem zo'n 37 procent van alle overheidsuitgaven verspilden aan persoonlijke voordeeltjes, zoals etentjes en reizen.⁴ 'De Communistische Partij lijkt op een chirurg die kanker heeft,' zei Ma Xiaoli, de dochter van een voormalige minister van Arbeid. 'Ze kan zelf de tumor niet verwijderen en heeft hulp van anderen nodig, maar zonder hulp kan ze niet lang in leven blijven.'⁵

Deze 'prinsjes', zoals de spruiten van revolutionaire ouderen en hoge functionarissen bekendstaan, schreven een reeks remedies voor. Som-

migen eisten een grondige zuivering om corruptie uit te bannen, en een democratischer debat binnen de partijleiding. Anderen riepen op tot inspanningen om de wet als hoogste gezag te koesteren door middel van grondwettige controlemechanismen om te voorkomen dat de partij haar macht willekeurig gebruikte. Velen van hen wilden een sterkere hand aan het roer, iemand die hun toewijding aan de revolutionaire nalatenschap van de partij deelde. Ondanks al hun eisen om tot verandering te komen bestond er bij deze rode aristocraten geen twijfel over hoever hervormingen mogen gaan. Lu zei: 'In het China van vandaag is er geen enkele politieke partij die de Communistische Partij kan vervangen.'⁶

19

De partij flirtte vaak met de ondergang. De protesten in 1989 op het Plein van de Hemelse Vrede in Beijing, waar wel een miljoen mensen bij elkaar kwamen om grotere politieke vrijheid te eisen, en de val van het Sovjetblok wierpen een bijzonder lange schaduw op de Volksrepubliek. Terwijl Deng de protesten met militaire middelen de kop indrukte, schokte het verscheiden van socialistische regimes in de Sovjet-Unie en Oost-Europa China, waar functionarissen en wetenschappers werden geobsedeerd door de oorzaken en debatteerden over manieren om een vergelijkbaar lot te ontlopen. Sommigen koppelden de Sovjetondergang aan beleid en economische stilstand onder Leonid Brezjnevs leiderschap van 1964 tot 1982. Anderen gaven de schuld aan Michail Gorbatsjov en de Amerikaanse strategie om een 'vreedzame evolutie' te stimuleren in socialistische regimes. 'De pogingen van internationale kapitalistische krachten om socialistische systemen te ondermijnen door middel van "vreedzame evolutie" zullen steeds heviger worden,' schreef Xi eind 1991, als gemeentelijke partijbaas.⁷ 'Ze zullen nooit stoppen met het ondermijnen, infiltreren, beschadigen en verstoren van een grote socialistische macht als de onze.' Toen Xi begin jaren tachtig zijn carrière begon als regionaal functionaris, woedde de Koude Oorlog, behoorde China tot de tientallen socialistische staten waar de vlag van het wereldcommunisme wapperde en verklaarde de Amerikaanse president Ronald Reagan dat de mars van vrijheid en democratie 'het marxisme-leninisme zal achterlaten op de ashoop van de geschiedenis'.⁸ Tegen de tijd dat Xi de macht greep, was het kapitalisme een wereldwijde orthodoxie geworden, waren er nog maar vijf socialistische staten over en was de Volksrepubliek net drieënzestig jaar oud, een fractie jonger dan de negenenzestigjarige Sovjet-Unie.

Generaties Chinezen zijn opgeleid om hun vaderlandsliefde te kanaliseren via een prikkelend revolutionair volkslied: 'Zonder de Communistische Partij zou er geen nieuw China zijn'. Dat gold ook voor Xi. Hij werd een paar jaar nadat Mao de Volksrepubliek uitriep geboren en kende

geen andere politieke macht in China dan de partij. Hij was de ‘prinseszoon’ van een revolutionaire held en genoot een elitaire opvoeding die hem doordrenkte met een ijzersterke toewijding aan communistische heerschappij en met het gevoel dat hij als ‘prinsje’ bepaalde rechten had. Als niet-gekozen autoritaire leider laat hij een persoonlijke legitimiteit gelden die onscheidbaar is van de morele claims van de partij op de macht. Terwijl Mao’s revolutionaire ondernemingen hem tot een levende legende maakten, heeft Xi alles te danken aan de partij die hem heeft grootgebracht, gevormd en macht heeft gegeven. Zijn gezag komt volledig voort uit de functies die hij bekleedt en uit de politieke structuren waarover die posten leidinggeven. ‘De partij is de macht in China, en Xi heeft alleen daardoor macht,’ schreef Kerry Brown, professor sinologie aan King’s College in Londen. ‘Hij heeft geen bestaan buiten de cultuur van de partij en geen autonomie erbuiten.’⁹

Er zijn ook praktischere overwegingen. De partij legde een politiek monopolie op dat zo volledig was dat ze zichzelf heeft verstrengeld met bijna elke vezel van de Chinese samenleving. Partijleden bemensen in overgrote meerderheid overheidsinstellingen van Beijing tot kantoortjes in afgelegen dorpjes. Ze hebben controle over de massamedia, beheren staatsbedrijven, zien toe op religieuze en burgergroeperingen en staan aan het hoofd van kamers van koophandel en vakbonden. Ze geven leiding aan de binnenlandse veiligheidstroepen en aan het Volksbevrijdingsleger, de ultieme uitvoerders van het partijgezag. In het Chinese politieke lichaam fungeert de partij als de hersenen, zenuwen, pezen en spieren. Als ze slecht functioneert, brengt ze de staat in gevaar, maar ze kan niet gemakkelijk worden vervangen. Voor Xi en anderen die belang hebben bij de instandhouding van de communistische heerschappij is genezen de enige optie.

De kwalen, zoals Xi ze diagnosticeerde, zijn veelvoudig. Hij zag dat een diffuus leiderschap in de weg stond van de doortastende leiding die China nodig had om met de uitdagingen van de eenentwintigste eeuw om te gaan. Een corrupte en uit haar voegen gegroeide bureaucratie erodeerde de morele status van de partij en haar vermogen om te regeren. Een beter opgeleide, pluralistischere en steeds complexere samenleving rukte aan de controlehendels van de partij. De belangrijkste ankers van de legitimiteit van de partij, namelijk economische vooruitgang en sociale mobiliteit, waren steeds moeilijker op hun plaats te houden, toen China schakelde naar een langzamere, duurzamere groei. Het verlaten van het communisme, in de praktijk en misschien ook in naam, betekende dat er een nieuwe ideologische lijm nodig was om haar leden te verenigen. Xi waarschuwde dat dergelijke uitdagingen ‘de partij kunnen ruïneren en het land kunnen ruïneren’.¹⁰

Het verjongen van de partij was een grote en riskante onderneming. Gevestigde belangen moesten worden uitgedaagd, machtige rivalen moesten worden bedwongen en de gewone leden moesten worden geneutraliseerd. Xi liet zien dat hij begreep hoe groot die taak was. Zijn eerste reis buiten Beijing als secretaris-generaal ging naar de kustprovincie Guangdong, als echo van Dengs beroemde ‘zuidelijke tournee’ van twee decennia eerder, toen die ervaren staatsman zijn persoonlijke invloed had aangewend om economische hervormingen nieuw leven in te blazen die door partijconservatieven waren verstikt. Xi maakte een show van het eren van Deng door een mand met bloemen bij een standbeeld van de overleden leider te zetten en door te beloven dat hij zijn nalatenschap in stand zou houden. Buiten bereik van de camera’s onthulde Xi echter de echte parallel tussen Dengs tijdelijke verblijf daar en zijn eigen ‘nieuwe zuidelijke tournee’: machtsvertoon jegens zijn politieke tegenstanders.

21

‘Idealen en overtuigingen zijn het “spirituele calcium” voor communisten. Degenen die tekortschieten of wankelmoedig zijn in hun idealen en overtuiging zouden aan een gebrek aan “spiritueel calcium” lijden en worden geplaagd door zachte botten,’ zei Xi in een geheime toespraak die weken later via Hongkong en buitenlandse media naar buiten kwam. ‘Verhoudingsgewijs had de Communistische Partij van de Sovjet-Unie meer leden dan wij hebben, maar niemand was mans genoeg om naar voren te komen en weerstand te bieden,’ zei hij.¹¹ Waar Gorbatsjov had gefaald, zou hij slagen.

Xi bood inderdaad weerstand. Hij zou het besluitvormende gezag centraliseren zodat hij aan alle knoppen van de macht in de partij kon draaien, van dorpscomités tot het leger. Hij zou een brede definitie van de nationale veiligheid formuleren, waarbij hij het onderdrukkingsapparaat van de staat de opdracht gaf om bedreigingen van de economie, sociale stabiliteit, territoriale eenheid en het eenpartijstelsel van China de kop in te drukken. Hij zou een beroep doen op het verleden van de partij met zijn grote reservoir aan legitimiteit om verhalen over triomfen en opoffering jegens buitenlandse imperialisten en interne vijanden te vertellen. Hij zou de confuciaanse filosofie en culturele tradities bevorderen waarmee hij een gevoel van Chinese burgerlijke trots aanwakkerde dat tegenstand kon bieden aan westerse idealen van individuele vrijheid en democratie. Hij zou nationalistische passies rondom de communistische heerschappij aanwakkeren door te beloven dat hij China als grootmacht zou herstellen. Op persoonlijk niveau zou Xi zijn elite afkomst versmelten met een populistisch aspect en zichzelf opwerpen als een doortastende leider die loyaliteit kon opwekken en de steun van de massa kon verkrijgen.

Hij begon met een zuivering en lanceerde een verwoestende aanval op corruptie die meer dan 1,6 miljoen mensen strafte tijdens zijn eerste vijf jaar aan de macht. Hij nam iedereen op de korrel, van gewone 'vliegen' tot 'tijgers' uit de hoogste regionen, inclusief hoge functionarissen, directeuren, generaals en een gepensioneerd lid uit de partijleiding. Hij bracht de kapitalistische opmars van China tot staan, betoogde de privéondernemers die waren afgedwaald van het partijbelang en voerde de zichtbare hand van de staat weer in die de economie vormgaf. Zijn regering vaardigde een decreet uit, dat als Document Nummer 9 bekendstaat, dat westerse ideeën afkeurde en eiste dat er inspanningen werden gedaan om de dominantie van de partijideologie te versterken. Hij blies maoïstische leuzen en praktijken nieuw leven in, zoals het uitvoeren van ideologische zuiveringen en de eis dat functionarissen zich onderwierpen aan zelfkritiek. Hij herstelde zelfs de centrale gedachte van het marxisme als de leidende filosofie van de partij, vierde de tweehonderdste verjaardag van de geboorte van Karl Marx en deed een beroep op partijleden en gewone Chinezen om het *Communistisch manifest* te bestuderen.

In zijn boek uit 2010, *The Party*, beschreef Richard McGregor een alziende instelling die vooral vanuit de achtergrond de controle heeft over China en een positie heeft 'om elke dienst van de staat of anderszins in de gaten te houden, terwijl hij zichzelf tegelijkertijd aan het zicht onttrekt'. Zijn leiders, zei hij, retoucheerden hun marxistische ideologie, trokken een colbertje aan in plaats van maotuniek en verborgen hun invloed op de zakenwereld, academische wereld en het maatschappelijk middenveld. 'Als de partij een wisselwerking met de buitenwereld heeft, zorgt ze er nauwgezet voor dat ze niet opvalt. Soms kun je de partij helemaal niet zien,' schreef McGregor.¹² Die waarnemingen waren op dat moment waar, maar dat is nu niet meer het geval. De partij van Xi viert haar marxistische wortels, laat zien dat ze macht heeft om iets af te dwingen en verstopt zich achter niemand. Haar leider eist dat hij wordt gezien, gehoord en gehoorzaamd.

Waar pragmatische vernieuwing ooit gedijde, heeft Xi een 'ontwerp dat door de top wordt gemaakt' opgelegd waarin de partij onmiskenbaar de baas is over het vormen van beleid en het terugvorderen van verantwoordelijkheden die ooit werden gedelegeerd aan technocraten en specialisten. Partijcomités zijn op de voorgrond getreden, bepalen uit eigen naam beleid en halen gezag weg bij overheidsministeries. Functionarissen en directeuren van staatsbedrijven wapperen openlijk met hun rol in de partij en noemen die voordat ze hun beroepsmatige titel noemen. Privéondernemingen die hun banden met de partij ooit wegstopten, dragen die nu

breed uit. Gewone partijleden, die zich ooit bewust waren van hun reputatie als stiekeme carrièremakers, laten steeds vaker hun identiteit zien door partijinsignes te dragen.

Die reorganisatie verhoogde Xi's macht tot een hoogte die sinds Mao niet meer was voorgekomen. Zijn naam siert elk regeringsdecreet, zijn beeltenis is overal te zien in kranten, op televisieschermen en propaganda-affiches, en zijn ideeën worden geprezen als het 'marxisme van de eenentwintigste eeuw'. Xi zelf doet een beroep op de Voorzitter, leent zijn slogans, hergebruikt zijn tactieken en neemt grandioze titels aan, zoals 'Leider van het Volk', die een echo zijn van Mao's erenamen. Er zijn echter verschillen tussen meester en leerling. Terwijl Mao de massa kon mobiliseren om 'het hoofdkwartier te bombarderen' en om de verstikkende bureaucratie van de partij van buitenaf aan te vallen, vertrouwt Xi op partijinstituten om zijn edicten uit te voeren. Een vergoddelijkte Mao kon de partij overstijgen, maar een sterfelijke Xi is niets zonder de partij. Of zoals Xi het beschrijft: 'De partij zit in ons bloed.'¹³

23

Xi zocht naar een vergelijkbare superioriteit door zich te wenden tot de ware bron van de macht van de partij: haar verhalen. Mao was een uitstekende verhalenverteller en was beroemd om zijn beroep op de oude Chinese fabel 'Gekke oude man verplaatst bergen' als een oproep tegen imperialistische en feodale onderdrukking en om een krachtig, welvarend 'nieuw China' op te bouwen.¹⁴ Mao's opvolgers dankten zijn utopische idealen af, maar hielden vast aan zijn narratief van nationale verlossing, hoewel niemand hartstocht bij de massa kon of wilde opwekken. Deng regeerde vooral vanuit de schaduw en drong er bij zijn landgenoten op aan om 'ons licht te verbergen en onze tijd af te wachten', of onder de radar te blijven terwijl ze de sterke punten van China opbouwden. Zijn opvolger, Jiang Zemin, straalde een uitbundige persoonlijkheid uit maar week nauwelijks af van Dengs doctrine van gemaakte bescheidenheid. Hu Jintao, de voorganger van Xi, was voorstander van de 'vreedzame ontwikkeling' van China en beloofde een 'harmonieuze samenleving' op te bouwen, maar die vormeloze ambities gingen als een nachtkaars uit in de publieke opinie, net zoals zijn kalme persoonlijkheid.

De Communistische Partij kan macht behouden door middel van dwang, maar om te floreren moet ze overtuigen. Xi bleek de opperverhalenverteller te zijn die een duidelijk doel voor China voor ogen had dat alleen hij voor elkaar kon krijgen. Hij schoof Dengs stapsgewijze benadering aan de kant en verklaarde dat doortastend leiderschap China terug zou brengen naar zijn rechtmatige plek als grootmacht. Hij beloofde een samenleving met meer gelijkheid, ondersteund door een levendige